

DOOR DE TEGELS DE TUIN NIET MEER ZIEN

EEN EXPERTSESSIE OP DINSDAG 18 JUNI
OVER HET VERGROENEN VAN TUINEN

WeMake
The.City

ONDERDEEL VAN
WEMAKETHE.CITY
CLIMATE PROOF

INHOUDSOPGAVE

- 3 EXPERTSESSIE LEIDT TOT FLINKE LIJST
MET IDEEËN OVER GROENE TUINEN
- 4 BLIKSEMPEILING
- 5 WARME TUINEN
- 6 AAN DE SLAG
- 7 IDEEËN AAN DE RONDE TAFELS
- 10 VEEL RUIMTE
- 11 COLOFON

DOOR DE TEGELS DE TUIN NIET MEER ZIEN EXPERTSESSIE LEIDT TOT FLINKE LIJST MET IDEEËN OVER GROENE TUINEN

EEN EXPERTSESSIE OVER GROENE TUINEN OP DINSDAG 18 JUNI TROK MEER DAN 50 DEELNEMERS NAAR HILVERSUM, UIT VEEL VERSCHILLENDE SECTOREN. ONDERNEMERS, ONTWERPERS, AMBTENAREN EN WONINGBOUWCORPORATIES BESPRAKEN GEZAMENLIJK HOE HET VERGROENEN VAN PRIVATE TUINEN TE VERSNELLEN IS. AAN HET EIND VAN DE MIDDAG LAG ER EEN FLINKE LIJST MET IDEEËN.

De bijeenkomst maakte deel uit van WeMakeThe.City Climate Proof en was een initiatief van Samen Klimaatbestendig: een platform dat namens het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie van de gezamenlijke overheden kennis en ervaring op het gebied van klimaatadaptatie samenbrengt. Maarten Verkerk van Samen Klimaatbestendig opent de bijeenkomst en legt uit dat ze klimaatbestendigheid in verschillende sectoren onder de aandacht proberen te brengen. Vandaag doen ze dat op het gebied van de tuin. "Goed om te zien dat er vandaag mensen met verschillende achtergronden en uit alle hoeken van het land aanwezig zijn. Samen gaan we kijken hoe we verder kunnen komen." Dagvoorzitter Jelmer van der Meulen van adviesbureau Synergie neemt het stokje over en vult aan dat er een enorme tuinruimte is in Nederland: "Meer dan tien keer de omvang van Nationaal Park de Hoge Veluwe. Een groot deel van die oppervlakte is bestraat. Het is de vraag hoe we die tuinen kunnen veranderen in een groene oase. Het doel van de dag is om met elkaar in gesprek te gaan en een collectieve wensenlijst op tafel te leggen", zegt Van der Meulen.

"Steeds meer samenwerking is belangrijk. We kunnen ook meer naar het buitenland kijken; daar gebeurt al veel."

VINCCE PONET (ROYAL LEMKES)

Alle aanwezigen worden door Jelmer van der Meulen van adviesbureau Synergie opgesplitst per sector.

BLIKSEMPEILING

Na de introductie verzamelen alle aanwezigen zich in een hoek van de ruimte, waarna ze worden opgesplitst per sector. Er zijn vertegenwoordigers van onder meer gemeenten, tuinbranche-bedrijven, waterschappen, bewonersinitiatieven, woningbouwcorporaties en ontwerp bureaus. De groepen mixen weer flink door elkaar als ze zich verdelen over een denkbeeldige lijn die loopt van 'mijn tuin is 100 procent groen' tot 'mijn tuin is volledig betegeld'.

De grootste groep heeft een flink groene tuin, blijkt uit deze bliksempeiling. Tijdens korte speeddate-gesprekken in tweetallen beantwoorden de aanwezigen de vragen 'Waarom ben je hier vandaag?' en 'Wat is jouw beeld van de groene sector?'. Daarna regelt dagvoorzitter Van der Meulen – via ouderwets nummeren – dat de stoelen rond de zeven tafels in de zaal gevuld worden met een goede mix.

WARME TUINEN

Mirko van Ingen heeft namens Samen Klimaatbestendig onderzoek gedaan naar wat zich afspeelt op het gebied van het klimaatbestendig inrichten van private tuinen in Nederland. Van Ingen bespreekt de aanleiding voor het onderzoek en benoemt daarin de gevolgen van klimaatverandering: het regent meer in een korte periode en de extreme piekbuien worden

heviger en komen vaker voor. Dit kan leiden tot wateroverlast. Tegelijkertijd zijn er steeds vaker lange warme en droge periodes. Stenen houden warmte vast; dus in een versteende omgeving is meer kans op hittestress. Daarnaast is er in versteende tuinen een sterke afname van biodiversiteit: onder en naast tegels leeft niet zoveel.

Mirko van Ingen bespreekt zijn onderzoek en het boekje *Door de tegels de tuin niet meer zien*.

AAN DE SLAG

We moeten aan de slag, concludeert Van Ingen. “We gaan het niet redden met het vergroenen van straten en pleinen in de publieke ruimte. We moeten aan de slag met de private tuinen. Er duiken gelukkig overal prachtige klimaatbestendige initiatieven op. Er is veel expertise, enthousiasme en regionaal pionierswerk. Maar er is ook behoefte aan voorbeeldprojecten, kennisuitwisseling met de burens en aan landelijk draagvlak.” Maar liefst 150 goede voorbeelden staan in het boekje Door de tegels de tuin niet meer zien verdeeld over zeven

thema's: de tuin, groenbranche, communicatie, educatie, participatie, financieel, en inspiratie. Het boekje is zeker niet compleet, geeft Van Ingen aan, maar dient als startpunt. Het is vooral een online medium, met veel links naar websites. “Heb je ook een goed voorbeeld, geef het door, dan zetten we het erbij”, moedigt Van Ingen zijn toehoorders aan. Een vraag uit de zaal volgt: Als er al zoveel goede initiatieven zijn, hoe pak je dan de rest aan? Waar begin je? “Daar maken we vanmiddag een begin mee”, belooft Van Ingen.

Tijdens korte speeddate-gesprekken beantwoorden de aanwezigen de vragen 'Waarom ben je hier vandaag?' en 'Wat is jouw beeld van de groene sector?'.

IDEEËN AAN DE RONDE TAFELS

De deelnemers aan de zeven ronde tafels worden uitgedaagd: kunnen ze drie versnellingsideeën bedenken voor het vergroenen van de private tuinen? De suggesties vliegen over en weer, sommige voorstellen leiden tot pittige discussies, andere worden met brede instemming genoteerd. Aan de ene tafel gaat het gesprek vooral over gedrag en bewustwording, aan de andere tafel komen vooral praktische ideeën aan bod. Uiteindelijk presenteren alle groepen hun ideeën. Een korte samenvatting:

TAFEL 1:

- Laat goede, groene voorbeelden zien op een plek waar veel mensen komen, bijvoorbeeld in winkelcentra.
- Werk samen met de sociale sector; richt een voorbeeldtuin in en doe dat samen met bewoners en buurtcoaches.
- Organiseer concrete activiteiten en biedt bewoners praktische ondersteuning bij activiteiten. Voorbeeld: een 'afkoppeldag' (regenpijpen loskoppelen van het riool).

TAFEL 2:

- Organiseer een plek waar mensen ondersteuning en advies krijgen, en informatie over subsidies. Maak daarvan een spin in het web van de wijk.
- Omarm burgerinitiatieven; laat een goed idee uitvoeren door de mensen die het hebben bedacht.
- Bij het vervangen van de riolering: laat bewoners vanaf het begin nadenken over wat ze kunnen doen in hun eigen tuin om die klimaatbestendiger te maken.

De deelnemers aan de ronde tafels aan de slag met het bedenken van drie versnellingsideeën voor het vergroenen van de private tuinen.

“Goed om te horen dat vandaag bleek dat het tuincentrum de plek is voor het tuinieren van de toekomst. Wij willen graag met andere partijen bekijken hoe we bewoners kunnen stimuleren om hun tuinen te vergroenen. Vandaag hebben we al een lijntje gelegd met de gemeente Amsterdam.”

ALINE DE MEIJER (INTRATUIN AMSTERDAM)

TAFEL 3:

- Denk aan een grote landelijke campagne om groene tuinen onder de aandacht te brengen. Het voorbeeld van de moestuintjes laat zien dat grote spelers zoals Albert Heijn beweging en massa kunnen genereren. Er is dan echter ook een vervolg nodig, bijvoorbeeld de mogelijkheid om subsidie aan te vragen, of andere vormen van kennisdeling dicht bij de mensen.
- Heb oog voor groepen die zelf niet in staat zijn om hun tuin aan te passen (fysiek of financieel); geef die ondersteuning.
- Ondersteun personeel van tuincentra (scholing, deskundigheidsbevordering), zodat zij op hun beurt de klanten kunnen begeleiden van bewustwording naar actie.

TAFEL 4:

- Een landelijke campagne kan wellicht aansluiten bij bestaande initiatieven (Waterdagen).
- Maak de boodschap simpel (zoals de BOB-campagne over rijden zonder alcohol).
- Om ervoor te zorgen dat het not done is om tegels in je tuin te leggen, kan het thema 'gezondheid' misschien een rol spelen.

TAFEL 5:

- Zorg ervoor dat subsidies overal hetzelfde zijn: maak ze landelijk, of in ieder geval regionaal, gelijk zodat er geen verschillen zijn tussen gemeenten.
- Centraliseer de informatievoorziening, er is nu zoveel.
- Maak de boodschap eenvoudig.

VIER TIPS DIE TIJDENS DE RONDE TAFELGESPREKKEN GENOEMD ZIJN EN WAAR IEDEREEN VOLGENS MAARTEN VERKERK CONCREET MEE AAN DE SLAG KAN:

- 1) **MAAK HET MENSEN ZO MAKKELIJK MOGELIJK, ONTZORG ZE INDIEN NODIG IN DE UITVOERING**
- 2) **MAAK 'GROENPUNTEN', BIJVOORBEELD BIJ NATUUR- EN MILIEUCENTRA EN/OF TUINWINKELS, WAAR MENSEN PRODUCTEN EN ADVIES KUNNEN VINDEN**
- 3) **VERBIND OP REGIONALE SCHAAL OVERHEDEN EN TUINONDERNEMERS AAN ELKAAR**
- 4) **ZORG VIA MEDIA EN COMMUNICATIE DAT DE SOCIALE NORM VERANDERT.**

TAFEL 6:

- Maak het laagdrempelig, bijvoorbeeld door overbodige tegels gratis op te halen bij de mensen thuis.
- Campagne-idee: een ludieke variant op het moestuintje, namelijk een matje met bloemzaadjes in de vorm van een tegeltje.
- Er is behoefte aan gemakkelijk groen, dat weinig onderhoud vraagt. Werk samen met een keten waar veel mensen komen, bijvoorbeeld IKEA.

TAFEL 7:

- Zoek de 'gewone mensen' op, dat is een grote doelgroep.
- Maak de resultaten van een subsidie meetbaar en zorg voor een goede informatievoorziening.
- Speel in op mensen die verhuizen: een nieuwe woning betrekken is een goed moment voor het vergroenen van de tuin. Dat geldt ook voor nieuwbouwprojecten.

De deelnemers aan de slag met het bedenken van drie versnellingsideeën voor het vergroenen van de private tuinen.

“We gaan aan de slag met de openbare ruimte en zijn benieuwd naar hoe we bewoners kunnen stimuleren. Ik ben deze middag geïnspireerd en heb al informatie uitgewisseld met de plaatselijke Intratuin.”

JOLANDA ALSEMGEEST (GEMEENTE PIJNACKER NOOTDORP)

VEEL RUIMTE

Maarten Verkerk van Samen Klimaatbestendig sprak tijdens zijn afsluiting de hoop uit dat de verschillende partijen elkaar nu beter weten te vinden. "Ik denk dat we mooie stappen kunnen zetten. Samen Klimaatbestendig kan daarbij faciliteren." Dagvoorzitter Jelmer van der Meulen vult aan: "De droge zomer van vorig jaar heeft veel veranderd, de sociale norm – tegels zijn niet cool – verandert langzaam maar systematisch. Het heeft zin om met elkaar te blijven praten over praktische stappen in de goede richting. En daar ligt veel ruimte voor ondernemers."

MEER INFORMATIE

- > Boekje: Door de tegels de tuin niet meer zien
- > Platform SamenKlimaatbestendig
- > Verslag van Wemakethe.city: Climate Proofing The Region (18 juni 2019)

Maarten Verkerk van Samen Klimaatbestendig sprak tijdens zijn afsluiting de hoop uit dat de verschillende partijen elkaar nu beter weten te vinden.

COLOFON

De bijeenkomst was een initiatief van
Samen Klimaatbestendig en maakte deel uit van
WeMakeThe.City Climate Proof.

Juli 2019

Tekst

Ria de Wit en Carin Nijenhuis / Helder en Duidelijk

Fotografie

Lieke van den Oord / Twycer

Thomas Klomp / Samen Klimaatbestendig

Vormgeving

Sybren Vlasblom / Helder en Duidelijk

Eindredactie

Maarten Verkerk / Samen Klimaatbestendig

